

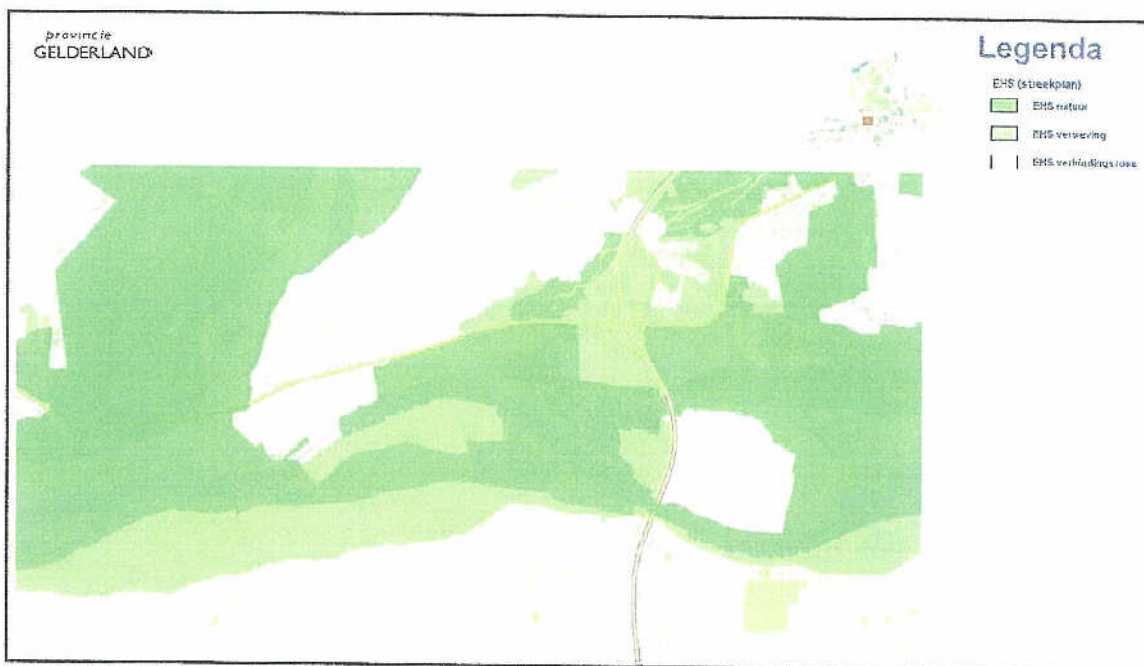
5 Toetsing Ecologische Hoofdstructuur

Het projectgebied ligt geheel binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), waardoor een nee-tenzij beleid geldt voor ruimtelijke plannen die de “wezenlijke kenmerken en waarden” van de EHS aantasten.

Het plan wordt getoetst aan de streekplanuitwerking “Kernkwaliteiten en Omgevingscondities van de Gelderse Ecologische Hoofdstructuur”. Waar aan de orde vindt vervolgens een “nadere beoordeling” plaats, waarin wordt aangegeven hoe deze negatieve effecten geheel of deels vermeden kunnen worden.

5.1 Toetsingskader Streekplan-Uitwerking Kernkwaliteiten

Op 29 juni 2005 hebben Provinciale Staten van Gelderland een nieuw streekplan vastgesteld. Daarin is de concrete bruto-begrenzing vastgelegd van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), in Gelderland. Het plangebied en de gehele omgeving uiterwaard zijn daarin aangewezen als integraal onderdeel van de EHS (zie kaartbeeld).

Figuur 5.1 Het plangebied valt geheel binnen de Ecologische Hoofdstructuur zoals begrensd door de provincie Gelderland. Bron: Atlas Groen Gelderland, 9 februari 2007.

Op 16 mei 2006 hebben Gedeputeerde Staten van Gelderland (GS) de “Streekplanuitwerking kernkwaliteiten en omgevingscondities” vastgesteld. In deze streekplanuitwerking geeft de provincie aan welke ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten aan de orde zijn in deze gebieden. GS zal alleen planologische medewerking verlenen aan bestemmingsplanwijzigingen als het project geen significant effecten heeft op de kernkwaliteiten van de specifieke locatie en de landschappelijke en landschapsecologische samenhang van de EHS. Bestaand landgebruik en rechten ingevolge vigerende bestemmingsplannen worden niet beoordeeld.

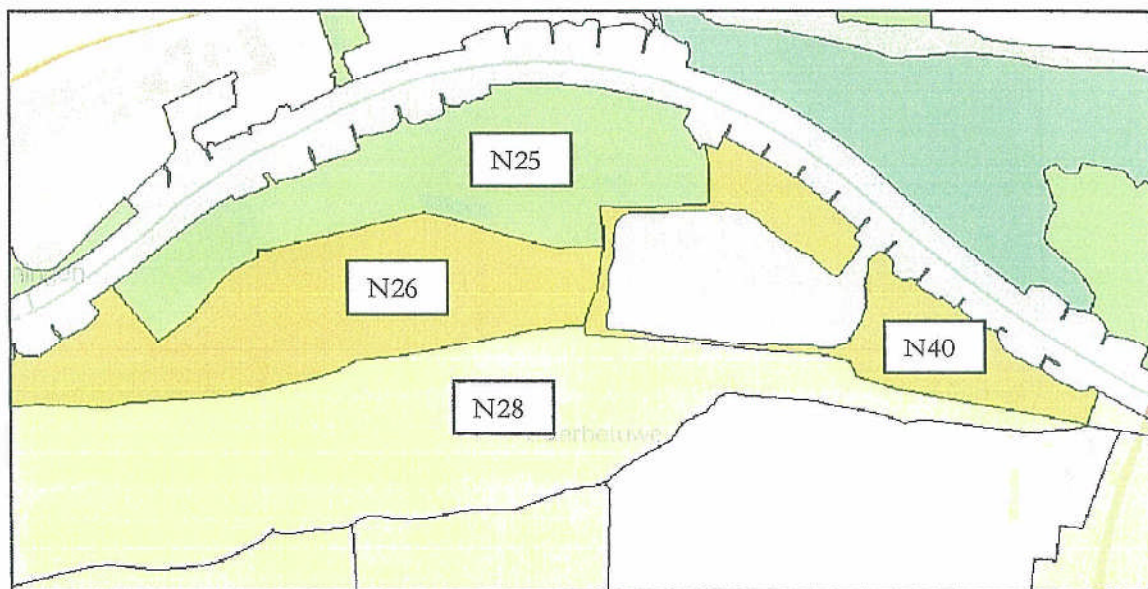
Bij de beoordeling van de effecten hanteert Gelderland de “saldobenadering EHS”. Indien een aantal plannen of projecten als één ruimtelijk plan wordt ingediend, gericht op het per saldo verbeteren van de kwaliteit en/of kwantiteit van de EHS een “nee, tenzij”-afweging op gebiedsniveau gemaakt kan worden. De saldobenadering is alleen toepasbaar als er een onderlinge

samenhang bestaat tussen de betreffende plannen, als het oppervlak natuur minimaal gelijk blijft dan wel toeneemt én als daarmee een beter functionerende EHS ontstaat.

Toetsingscriteria

Op basis van de streekplanuitwerking kan een aantal categorieën toetsingscriteria worden afgeleid:

- Centrale kernkwaliteiten. Elk netto negatief effect op deze kernkwaliteiten en omgevingscondities moet als significant beoordeeld worden. Gedeputeerde Staten maken op bovenstaande een uitzondering voor ondergeschikte uitbreidingen van bestaande functies wanneer deze uitbreidingen een gering effect hebben op bovenstaande kernkwaliteiten en omgevingscondities.
- Gebiedsspecifieke kernkwaliteiten. Of sprake is van een significant effect is afhankelijk van het schaalniveau van de ingreep en de specifieke regio waarbinnen het project plaatsvindt.
- Ontwikkelingsopgaven voor het Rivierengebied. Het project mag deze opgaven niet frustreren en dient zo mogelijk een positieve bijdrage te leveren.
- Bijzondere waarden. Deze bijzondere waarden (prioritaire natuurdoeltypen, natuurparels en A-locaties bos) mogen niet worden aangetast. De handhaving van deze waarden zijn van met name belang als er sprake is van compensatie of van de saldobenadering.
- Omgevingscondities. Het betreft ontwikkelingsopgaven op het gebied van de ruimtelijke samenhang, waterhuishouding, milieu, stilte en donkerte. Aantasting van deze omgevingscondities leidt tot aantasting van de kernkwaliteiten.
- Natuurdoeltypen. Ook de natuurdoeltypen behoren tot de kernkwaliteiten van een locatie. De ontwikkeling en het behoud van de natuurdoeltypen van het plangebied moet mogelijk blijven. De concrete natuurdoeltypen voor het plangebied zijn in de laatste versie van het Gebiedsplan (2006) vastgesteld.

Figuur 5.2 Uitsnede Gebiedsplan Gelderland 2008. Het plangebied omvat vijf deelgebieden.
Bron: Atlas Groen Gelderland, 24 maart 2009)

- Steenfabrieksterreinen N25, 44 ha, 22 ha begrensd als nieuwe/bestaande natuur.
- Centrale zone Randwijkse Waarden N26, 59 ha, geheel begrensd als nieuwe/bestaande natuur.
- Oostelijk deelgebied rond bestaande plas N40, 24 ha, geheel begrensd als nieuwe/bestaande natuur.
- Dijkzone N28, 135 ha, 4 ha begrensd als bestaande natuur (plas).
- De plas is samen met rivier begrensd als bestaande natuur (rivier-nevengeul).

5.2 Afweging van de effecten

Voor alle toetsingscriteria afzonderlijk is beoordeeld of de plannen voor de ontwikkeling van de uiterwaarden bij Heteren een positieve dan wel negatieve impact zullen of kunnen hebben. Het resultaat van deze afweging is overzichtelijk samengevat in de overzichtstabel die is opgenomen in bijlage 7 bij dit rapport.

Uit deze beoordeling volgt dat het project op tal van punten positief tot zeer positief scoort, en er slechts op een vijftal punten sprake zou kunnen zijn een negatief effect.

5.3 Positieve effecten

Het initiatief heeft in algemene zin een positieve uitwerking op de duurzame instandhouding én ontwikkeling van de kernkwaliteiten én omgevingscondities van de EHS in de uiterwaarden bij Heteren. Het project levert een netto positieve bijdrage aan de realisatie van de ontwikkelingsopgaven voor het rivierengebied:

- De uitbreiding van de zandwinning gaat niet ten koste van bestaande natuur-, bos- en landschapselementen, en leidt uiteindelijk tot een netto toename van natuurlijke elementen én netto uitbreiding van het areaal natuurgebied. Daardoor leidt het project tot een verbetering van het leefgebied voor beschermde soorten. Negatieve effecten worden goeddeels vermeden met adequate voorzorgsmaatregelen.
- Project leidt tot een verbetering van de migratiemogelijkheden langs de rivier en door de uiterwaarden. Het areaal open water met flankerende natte en droge natuurwaarden wordt sterk vergroot. Het initiatief realiseert het eerste deel van een ecologische verbinding door de Randwijkse Uiterwaarden naar de nieuw te realiseren natuurterreinen rond Lexkesveer.
- De invloed van de rivier als conditionerend natuurlijk proces wordt versterkt door het verlagen kades en oevers. Daarmee wordt tevens de doorstroomcapaciteit voor hoogwaters vergroot.
- Het plan leidt tot een vergroting van de ontwikkelingspotenties voor de prioritaire natuurdoeltypen natuurlijk bos en stroomdalgrasland.

5.4 Mogelijk negatieve effecten

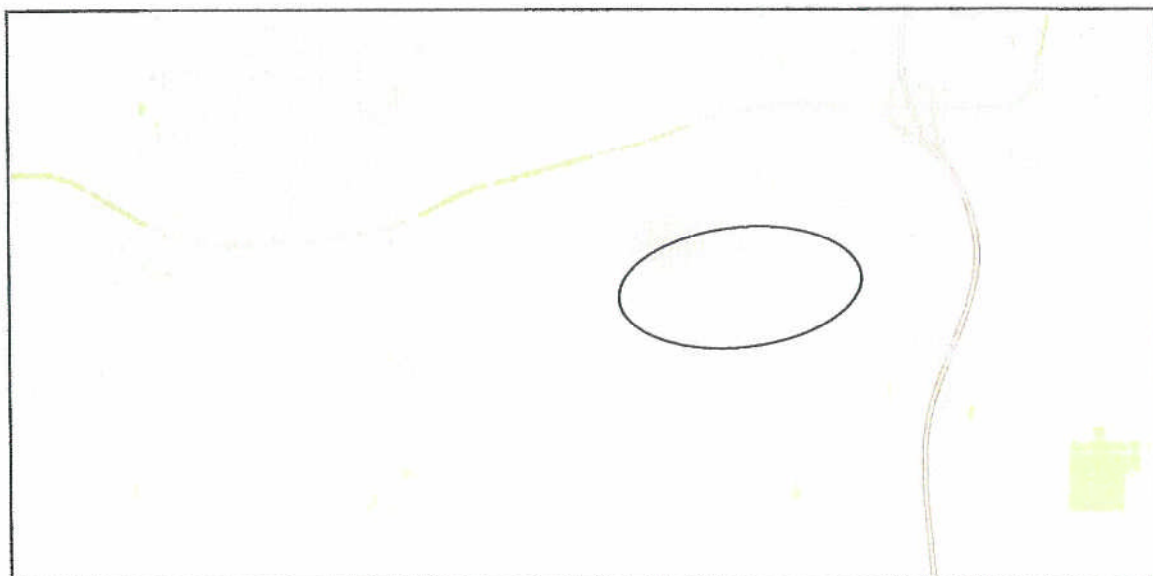
Op slechts op een vijftal aspecten zal het plan kunnen leiden tot een negatief effect op de toetsingscriteria die de provincie heeft geformuleerd voor de Ecologische Hoofdstructuur:

- Een mogelijke toename van de geluidsbelasting binnen het stiltebeleidsgebied (criteria 9 en 49).
- Een mogelijke verstoring van de rustfunctie voor wintergasten (criterium 12).
- Een afname van het areaal foerageergebied voor grazende wintergasten (criterium 12, 19).
- Een afname van de betekenis als broedgebied voor weidevogels (criterium 19).
- Verkleining van het beschikbare oppervlak voor realisatie van het natuurdoeltype bloemrijk grasland in het centrale deelgebied van de Randwijkse Uiterwaarden (criterium 54).

Toename van de geluidsbelasting

De geplande ontgrondings- en transportactiviteiten leiden zeer waarschijnlijk tot een tijdelijke toename van de geluidsbelasting in het gebied. Omdat het plangebied door de Provincie is aangewezen als stiltebeleidsgebied, dient, volgens de Streekplanuitwerking Kernkwaliteiten EHS, een verhoging van de niet gebiedseigen geluidsbelasting in stiltebeleidsgebieden, in geval de norm van 40 decibel wordt overschreden, formeel als negatief beschouwd te worden.

Omdat de actuele geluidsbelasting van het gebied, volgens onderzoek van de Provincie Gelderland, reeds ligt tussen de 50 en 60 dB(A) (A50, scheepvaartverkeer, ander wegverkeer) is een significant negatief effect in deze concrete situatie niet mogelijk. De beoordeling van de toegestane geluidsbelasting is als onderdeel van de milieuvergunningsprocedure voor het project.

Figuur 5.4 Contouren stiltebeleidsgebied Ecologische Hoofdstructuur (in roze). Plangebied in omcirkeld. Bron: Atlas Groen Gelderland, www.geodata2.prv.gelderland.nl.

Verstoring van de rustfunctie voor wintergasten

Het plangebied is in de huidige betekenis van betekenis als rustgebied voor wintergasten, met name voor de Smient, de Kogans en Grauwe gans. De ervaring met andere zandwinplassen leert dat, mits de werkzaamheden met de nodige voorzorg en aandacht worden uitgevoerd, ontgrondingsactiviteiten niet leiden tot het verloren gaan van de rust- en slaappleaatsfunctie. In recente studie naar de effecten van vaarbewegingen en speciebergingsactiviteiten op de zandwinplas Kaliwaal bij Beneden-Leeuwen (Van der Jeugd & Deuzeman, 2006) is aangetoond dat de verstoringseffecten gering zijn én er géén verstoring plaatsvindt zodra er geen werkzaamheden plaatsvinden in de avondschemering op het moment dat de vogels invallen op het water.

Geconcludeerd kan worden dat, mits de zandwinning met de nodige voorzorgsmaatregelen wordt uitgevoerd, verstoring van wintergasten voorkomen kan worden en de slaappleaatsfunctie van de plas niet verloren zal gaan.

Afname van het areaal foerageergebied voor grazende wintergasten

Het plangebied is in de huidige betekenis ook van betekenis als foerageergebied voor wintergasten. De uitbreiding van de ontzanding legt beslag op een deel van het beschikbare voedselareaal voor wintergasten. De beschikbaarheid aan geschikt voedselareaal wordt in de streekplanuitwerking Kernkwaliteiten (2006) als één van de gebiedsspecifieke kernkwaliteit van het rivierengebied beschouwd.

In hoofdstuk 3 van dit rapport is reeds uitvoering stilgestaan bij dit toetsingscriterium. Voor de afweging wordt hier dan ook verwezen naar paragraaf 3.5. Hier wordt volstaan met de conclusie dat de plannen als zodanig tot een gering verlies aan foerageergebied leiden, en dat dit effect géén effecten zal kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen van de betreffende soorten, ook niet in combinatie met andere ruimtelijke ontwikkelingen.

Afname van de betekenis als broedgebied voor weidevogels

Het plangebied is in de huidige situatie van enige betekenis als broedgebied voor weidevogels. De uitbreiding legt beslag op een deel van het beschikbare areaal broed- en leefgebied.

Uit de voor deze studie verzamelde broedvogelgegevens blijkt dat er op de te vergraven percelen enkele soorten weidevogels in lage dichtheden voorkomen. In de terreinen komen enkele paren steltlopers (Scholekster, Kievit, Tureluur) en enkele paren andere bodembroeders (Graspieper, Gele

kwikstaart, Veldleeuwerik, Patrijs). Kritische soorten als Grutto, Watersnip, Slobeend, Kwartelkoning en Porseleinhoen ontbreken.

De betekenis van het plangebied voor weidevogels is veel geringer dan de percelen in de westelijke delen van de Randwijkse uiterwaarden. De te ontgraven percelen worden de laatste jaren intensief gebruikt, voor een groot deel voor de teelt van ruwvoer (maïs, snijgras). De plannen zullen dan ook geen belangrijk negatief effect kunnen hebben op deze kernkwaliteit van het rivierengebied.

Verkleining van het beschikbare oppervlak bloemrijk grasland

De uitbreiding van de zandwinning legt beslag op een deel van het beschikbare oppervlak voor realisatie van natuurdoeltype bloemrijk grasland in het centrale deelgebied van de Randwijkse Uiterwaard (gebied N26).

Een nadere beschouwing leert dat de plannen niet zullen leiden tot een vermindering van het areaal te realiseren bloemrijk grasland.

- Ten eerste legt de zandwinning slechts beslag op in totaal zo'n 15 hectare van het beschikbare bruto oppervlak van 59 ha, waarbinnen de ontwikkeling van 26 ha bloemrijk grasland (45%) in het Gebiedsplan als doel is vastgelegd. Na ontgroning blijft er voldoende bruto oppervlak (44 ha) beschikbaar.
- Ten tweede kan worden vastgesteld dat de te vergraven graslanden in hun huidige conditie (voedselrijk en soortenarm agrarisch productiegrasland) nog niet/niet meer voldoen aan het gewenste natuurdoeltype.
- Ten derde zullen er binnen het projectgebied een oppervlakte van minstens 20 hectare aan graslanden behouden blijven c.q. ontwikkeld worden waarvoor een nieuw, samenhangend terreinbeheer georganiseerd zal kunnen worden. Het handhaven van een aanzienlijk areaal grasland is daarbij uitgangspunt, zowel om rivierkundige, landschappelijke als ecologische overwegingen.

5.5 Conclusies

Het initiatief heeft een positieve uitwerking op de duurzame instandhouding én ontwikkeling van de kernkwaliteiten én omgevingscondities van de Ecologische Hoofdstructuur in de uiterwaarden bij Heteren.

- De uitbreiding van de zandwinning gaat niet ten koste van bestaande natuur-, bos- en landschapselementen.
- Het project leidt uiteindelijk tot een netto toename van natuurlijke elementen én een netto uitbreiding van het areaal natuurgebied.
- Het project leidt tot een verbetering van de migratiemogelijkheden langs de rivier en door de uiterwaarden.
- De invloed van de rivier als conditionerend natuurlijk proces wordt versterkt.
- Het plan leidt tot een vergroting van de ontwikkelingspotenties voor de prioritaire natuurdoeltypen natuurlijk bos en stroomdalgrasland.

Op een drietal aspecten kan na een nadere afweging geconcludeerd worden dat eventuele negatieve effecten niet aan de orde dan wel door adequate voorzorgsmaatregelen voorkomen kunnen worden:

- Verstoring van de rustfunctie voor wintergasten zal, mits de zandwinning met de nodige voorzorgsmaatregelen wordt uitgevoerd, voorkomen kunnen worden. De slaappleaatsfunctie van de plas zal niet verloren gaan.
- Er treedt geen afname van de betekenis van de uiterwaard bij Heteren als broedgebied voor weidevogels en ander bodembroedende soorten. De te ontgronden percelen zijn, in tegenstelling tot de westelijke Randwijkse uiterwaarden, niet of nauwelijks van betekenis zijn als broedgebied voor weidevogels.

- De plannen leiden niet tot een vermindering van het areaal te realiseren bloemrijk grasland. Na ontgroning blijft er voldoende bruto oppervlak beschikbaar, zowel binnen het plangebied als binnen de aangrenzende uiterwaard om de in het Gebiedsplan geformuleerde natuurdoelstellingen te kunnen realiseren.

Op slechts een tweetal aspecten leidt het project tot een gering negatief effect op de Ecologische Hoofdstructuur. Deze effecten zijn als zodanig niet van wezenlijk belang.

- De geplande activiteiten leiden mogelijk tot een toename van de geluidbelasting binnen het stiltebeleidsgebied waarbinnen het plangebied gelegen is.
- De plannen leggen beslag op een deel van het beschikbare voedselareaal voor wintergasten.

De uitvoering van het project leidt, samenvattend, niet tot wezenlijke schade aan de EHS.

Uitvoering is mogelijk indien het project met de nodige voorzorgsmaatregelen wordt omkleedt én op met hoogwaardige apparatuur met een lage geluidsbelasting uitgevoerd wordt.

Bronnenlijst

- Beringen, R., 2007. Inrichting zandwinning 'Plas van Wijck' te Heteren; toelichting bij de floristische verspreidingsgegevens. Rapport 2007.007. Stichting FLORON, Leiden.
- Bijlsma R.G., F. Hustings & C.J. Kamphuisen 2001. Algemene en schaarse vogels in Nederland. Avifauna van Nederland, deel 2. GMB Uitgeverij / KNNV Uitgeverij Haarlem/Utrecht.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff en de Vlinderstichting (2006). De Dagvlinders van Nederland, Verspreiding en Bescherming. Nederlandse Fauna 7. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Ebbinge B.S. & Van der Gref - Van Rossum J.G.M. 2004 (in Voslamber 2007). Advies over de vraag hoeveel hectares ganzen- en smientenopvanggebied in Nederland nodig zijn om de huidige aantallen ganzen en smienten op te vangen. Alterrapport 972. Alterra, Wageningen.
- Groenendijk, M. 2007. Vlindergegevens project Heteren. Project VS2007-302/GA2007-061. Landelijk Bestand Vlinders (2006), De Vlinderstichting, Wageningen.
- Herder, J. 2007. GA 2007-0061. Heteren. Levering Amfibieën- en Vissengegevens. Stichting RAVON, Nijmegen.
- Hustings F. & J.-W. Vergeer, 2001. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Janssen, E.W.A. 2007. Randwijksche Uiterwaarden. Levering vogelgegevens. SOVON rapport GAS2007-002. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Jong, Th. De, 2006. Amfibieën in de Lunenburgerwaard en de Drutense Waarden. Bureau Viridis, Culemborg.
- Kleijberg R.J.M. & Foppen R.P.B., 2004. Ruimte voor de rivier en Natura 2000; Deel E Methode bepaling significante gevolgen. Augustus 2004.
- Ministerie LNV, 2001. Beschermingsplan Knoflookpad.
- Ministerie LNV, 2005. Natura 2000-doelendocument, concept oktober 2005.
- Ministerie LNV, 2005. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998, oktober 2005.
- Roomen M.W.J. van, Boele A., van der Weide M.J.T., van Winden E.A.J. & Zoetebier D., 2000. Belangrijke vogelgebieden in Nederland, 1993-97. Actueel overzicht van Europese vogelwaarden in aangewezen en aan te wijzen speciale beschermingszones en andere belangrijke gebieden. SOVON informatierapport 2000/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Roomen M. van, E. van Winden, K. Koffijberg, A.Boele, F. Hustings, R. Kleefstra, J. Schoppers & C. van Turnhout. van der Weide M.J.T., van Winden E.A.J. & Zoetebier D., 2000. Watervogels in Nederland 2002/2003. SOVON monitoringsrapport 2004/02, RIZA-rapport BN04/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Schoppers J. & K. Koffijberg 2002-2005. Rapporten tellingen en beschermingsmaatregelen voor Kwartelkoningen 2001, 2002, 2003, 2004 (SOVON Vogelonderzoek Nederland).
- Storteler A.F.H., J.H.J. Schaminée & P.W.F.M. Hommel (1999). De Vegetatie van Nederland, 1999. Opulus Press. Leiden.
- Van der Jeugd H.P. & S.B. Deuzeman, 2006. Effecten van baggerspeciebergings tijdens schemering op de slaapplaatsfunctie van de Kaliwaal bij Druten. Sovon-onderzoeksrapport 2006/03. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen. Nader onderzoek naar de vraag of activiteiten in de avondschemering de ganzen al dan niet doen besluiten uit te wijken naar andere potentiële slaapplaatsen in de omgeving.
- Voslamber B. 2007. Ganzen in de Drutense Waard. Toelichting bij de analyse van foeragerende ganzen in het gebied. SOVONinformatierapport – 2007/04. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

- Zadelhoff, 2001. Handboek Natuurdoeltypen, tweede geheel herziene versie., Expertise Centrum LNV, Wageningen.

